

A „Peregrinatio Hungarorum” hiánypótló sorozat. Nagyon fontos, hogy a régi magyar irodalomból minél több rég elfeledett írás jusson el a szakértők és a nagyközönség kezeihez is. Erre a célra kiválóan alkalmas a „Peregrinatio

Hungarorum”. Remélhetőleg kiadói az azóta kibővült sorozatot újabb és újabb érdekes adatokkal, utazási forrásokkal fogják bővíteni.

Breznay Márta

TÓTH ANDRÁS – VÉRTESY MIKLÓS: A BUDAPESTI EGYETEMI KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE (1561–1944)

Budapest, Egyetemi Könyvtár, 1982.

Az Egyetemi Könyvtár történetéről szóló munka első részét, mely az 1561–1874-ig tartó korszakot öleli föl, Tóth András, a második részét, az 1874–1944-ig tartó időszak eseményeit pedig Vértesy Miklós írta. A könyv végén pontos és részletes bibliográfia és jegyzet-rész, s egy-egy terjedelmes német illetve angol nyelvű összefoglalás található.

A mű első része az egyetem alapításának előzményeit, nehézségeit, a költözködések, a könyvállomány gyarapításának különféle módjait és lehetőségeit tárgyalja 1561-től kezdődően. Az Egyetemi Könyvtár elnevezésnek 1635-től van létjogosultsága, az addigi könyvállomány a jezsuita rend könyvtárának tekinthető. Az első katalógus elkészítéskor (1632-ben) 1489 kötetet vettek számba.

Miközben képet kapunk az első magyarországi jelentős könyvgyűjtemény kialakulásának első évszázadairól, nem marad el a fontosabb változások indoklása sem, a könyvtár történetével párhuzamosan állandó korrajzot kapunk az intézmény sorsára kiható eseményekről is. Így e címe szerint könyvtártörténeti munka a magyarországi tudománytörténet egy fontos metszétéről ad képet. A jezsuita rend feloszlatásával (1773) a könyvtár állami intézménnyé vált, majd hosszas előkészületek után Nagyszombatról Budára költözött. A következő nagy korszakok a jozefinizmus, az abszolutizmus, a re-

formkor, a szabadságharc és az azt követő évtizedek. Két jelentősebb igazgatót mutat be részletesebben is a könyv ebből a korszakból: Fejér Györgyöt a reformkor idejéből és Toldy Ferencet a szabadságharc utáni évtizedekből.

A módszer a könyvtártörténet bemutatásakor mindig ugyanaz: a kor felvázolása és az intézmény sorsának alakulására való kihatása, a könyvtárosok és munkájuk megismertetése, az olvasóközönség által felmerült igények kielégítésének módja, a könyvállomány feldolgozása és bővítésének lehetőségei.

A könyv második része hetven év történetéről ad számot (1874–1944-ig). A módszer itt is hasonló az első részben alkalmazottakhoz. Az új épületbe való költöztetés nehézségeit ismerhetjük meg, különös tekintettel az olvasóterem, a raktárak és a katalogizálás kialakítására és továbbfejlesztésére. A felettes hatóságok szerepe, azaz beleszólása a könyvtár belső életébe, és a könyvállomány gyarapításának ügye a megváltozott körülményeknek megfelelően ekkor más természetű volt, mint a megelőző századokban. Ezt a hét évtizedet a történelem viharainak pusztítása után alapvetően a szegénység és a konzervativizmus jellemzi.

Az Egyetemi Könyvtár történetét összefoglaló munka nagy érdeme, hogy részletes és átfogó elemzést ad, felhasználva a számos korábbi tanulmányt és korabeli dokumentumot.

Hiányossága azonban, hogy nincsen benne névmutató, és tele van sajtóhibával. Az egyik leggazdagabb magyarországi könyvgyűjtemény történetiájának megjelentetése mintegy jelképezi a könyvtár legutóbbi időkig is

áldatlan anyagi helyzetét, hiszen a róla szóló könyv egyszerű kartonfedeles kiadásban, mindössze 500 példányban jelent meg.

Kereszty Ágnes

NAGY IMRE: NEMZET ÉS EGYÉNISÉG. DRÁMAIRODALMUNK AZ 1810-ES ÉVEKBEN. A HAZAFISÁG DRÁMÁI

Budapest, Argumentum Kiadó, 1993. 242 l. (Irodalomtörténeti Füzetek 131.)

SÁNDOR IVÁN: VÉG SEMMISÉG. A SZÁZHETVEN ÉVE FEL NEM FEDEZETT BÁNK BÁN

Pécs, Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó, 1993. 183 l.

Két könyv az 1810-es évek drámairodalmáról – egy olyan korszakról, amelyben újabban (1817 körül) belső korszakhatárt lát irodalomtörténet-írásunk, és egy olyan műfajról, amely a nemzeti romantika műfajhierarchiájának csúcán állva, a modern nemzet tudat egyik nagyhatású formálója lesz. Két könyv, amelyek kiegészítik egymást: Nagy Imre tudatosan „körülírta” a *Bánk bánt* anélkül, hogy itt és most elemzésére vállalkozott volna – Sándor Iván egyenesen a nemzeti drámát vette célba. Két könyv, amelyeket nem lehet végigpergetni, sőt, alapos olvasásukat célszerű az előszóval kezdeni.

Nagy Imre bevezetésének első mondata ugyanis arról tájékoztat, hogy 1986-ban megvédett kandidátusi disszertációjának könyvváltozatát tartjuk a kezünkben. A dátum azért fontos, mert így válik érthetővé, miért nem szerepel a kötet jegyzeteiben a *Magyar színháztörténet 1790–1873* (1990), a *Klasszika és romantika között* c. tanulmánykötet (1990), vagy egy olyan alapvető és idevágó tanulmány, mint Fried Istváné (*A végzet-tragédia magyar vége*, Színháztudományi Szemle 24. 1987). (Más kérdés, hogy a sorozat darabjaiban ezeket a tételeket egy kiegészítő bibliográfia szokta tartalmazni.)

Ugyanitt történik meg a téma körülhatárolása: ezúttal nem kerülhetett sor

– főként terjedelmi okokból – a *Bánk bánnak*, a vígjátékirodalomnak és Ungvárnémeti Tóth László *Nárciszának* elemzésére. Így is 62 drámaszöveg alkotja a vizsgálat törzssanyagát (Katona József, a két Kisfaludy, Bolyai Farkas, Gombos Imre teljes életműve), amelynek külső köre is van, további „mintegy 32 alkotásból.” (18.) A körülhatárolás mindenképpen indokolt. Feltűnő még, hogy a szerző magasan állapítja meg a nyomtatott és alacsonyban a kéziratban rekedt drámák értékét. Az utóbbiak között igazi „hiányzó láncszemek” is vannak, mint például Éder György *Napoleon vagy a győri ütközet* c. darabja (1817; ismertettük a MKSz 1978. évi kötetében), Kótsi Katalin *Hunyadi Lászlója* vagy az idősebb br. Wesselényi Miklós drámai életműve, amely nélkül Bolyai Farkas is nehezebben érthető. Kár volt továbbá néhány hagyatéék feltárását a jövőbe utalni. András Eleknek egy darabja maradt fenn kéziratban, a *Hórvilág Erdélyben* (1808): nem érdektelen tétel a nemesi virtus drámai ábrázolásában. Boér Sándornak 1827-ig 31 eredeti drámája gyűlt fel, de hagyatéka egészében elveszett – a címek listájának mostani felvétele a tematikus áttekintés több rovatát erősíthetné. Bárány Boldizsár *Sajdár és Rurikjának* szintén van (bár későbbi, átdolgozott) kéziratos példánya – ennek és a